

บทที่ 3

การดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัยดังนี้

การกำหนดพื้นที่และประชากรที่ศึกษา

1. การเลือกพื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกชุมชนแออัดในเขตอำเภอหาดใหญ่ซึ่งมีทั้งสิ้น 15 ชุมชน (จากการสำรวจของฝ่ายส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคติดต่อ เทศบาลเมืองหาดใหญ่ เมื่อพ.ศ. 2527) ได้แก่ 1) โชคสมาน 2) อุท.ส. 3) รัดการ 4) แปลตการเกะ 5) ริมควน 6) รัตนอุทิศ 7) หนาสนามกีฬา 8) ข้างสนามกีฬา 9) ถักอุทิศ 10) หนาสถานีรถไฟ 11) รัตนวิบูลย์ 12) สหศาสตร์ 13) สาครมงคล 14) หนาวัดหาดใหญ่ และ 15) ท่าเทียบ มีครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวนี้ทั้งสิ้น 15,300 ครอบครัว ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดมีรายได้ประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อเดือน ต่อครอบครัว ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย และเป็นผู้อพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรคเอดส์ที่ยังไม่โตแข็งแรงอาศัยจากถิ่นเดิมและบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดปัจจุบันก็ไม่มีทะเบียนบ้านอีกด้วย (รายละเอียดในภาคผนวก ก.)

ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนแออัดทั้ง 15 ชุมชน โดยจับฉลาก (Simple random sampling) ได้ 9 ชุมชน ดังนี้ 1) โชคสมาน 2) อุท.ส. 3) รัดการ 4) รัตนอุทิศ 5) แปลตการเกะ 6) หนาสถานี 7) ถักอุทิศ 8) ข้างสนามกีฬา และ 9) หนาสนามกีฬา จากนั้นผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ ทำแผนที่และบัญชีรายชื่อครอบครัวในชุมชนแออัดที่ได้รับการคัดเลือกด้วยตนเองก่อนสัมภาษณ์ 5 วัน โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคติดต่อ ผสส. อสม. ที่ประจำชุมชนนั้นๆ

2. กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มประชากรที่จะศึกษา เมื่อผู้วิจัยกำหนดพื้นที่และทำแผนที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มประชากรที่จะศึกษาดังนี้

2.1 สตรีที่มีบุตรคนสุดท้ายอายุ 0-24 เดือน

2.2 อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดที่ได้รับการคัดเลือก

3. การกำหนดจำนวนประชากร ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์สตรีที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้
ทุกราย ซึ่งพบว่าในแต่ละชุมชนมีประมาณ 50-100 คน (โดยเฉลี่ยประมาณ 80 คน) แต่เนื่อง-
จากประชากรที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดบางรายมีอาชีพค้าขาย ต้องออกไปค้าขายตั้งแต่เวลา
ประมาณ 1.00 น. และกลับที่พักเวลาประมาณ 19.00 น. ดังนั้นจึงมีประชากรที่สัมภาษณ์ได้
ในแต่ละชุมชนประมาณร้อยละ 80 ซึ่งมีทั้งสิ้น 548 ราย

การเตรียมแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 6 หมวด
รวมทั้งสิ้น 38 ข้อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก.) ดังนี้

ก. ข้อมูลส่วนตัวของสตรีและสามี ประกอบด้วย อายุของผู้ให้สัมภาษณ์ ระดับการ
ศึกษาชั้นสูงสุดของผู้ให้สัมภาษณ์และสามี ตลอดจนศาสนาของผู้ให้สัมภาษณ์และสามีนับถือ อายุแรก
สมรส จำนวนครั้งของการแต่งงาน และการมีประจำเดือนครั้งแรกภายหลังคลอด

ข. อาชีพ-เศรษฐกิจฐานะ ได้แก่ อาชีพของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งระยะก่อนคลอดและปัจจุบัน
(ขณะให้สัมภาษณ์) ช่วงเวลาของการทำงาน การประมาณรายได้อต่อเดือน ตลอดจนการทำงาน
ของสามีผู้ให้สัมภาษณ์ และการประมาณรายได้อของสามี

ค. ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก ได้แก่ อายุของบุตรคนสุดท้ายจนถึงเวลาที่สัมภาษณ์
สถานที่คลอดบุตร ผู้ทำคลอด การเลี้ยงลูกคนสุดท้าย ลูกคนสุดท้ายอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์หรืออยู่กับ
ผู้อื่น ระยะเวลาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบบแผนการเลี้ยงลูกในช่วง 1-7 วันหลังคลอด และ
แบบแผนการเลี้ยงลูกหลังคลอด 8 วัน ประเภทของอาหารที่ให้แก่ลูกคนสุดท้ายในปัจจุบัน ค่าใช้จ่าย
จ่ายในการซื้อนมผสม และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ขวดนม หัวนม เป็นต้น

ง. การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ ผู้แนะนำให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การตัดสินใจเลี้ยง
ลูกด้วยนมแม่เนื่องมาจากคำแนะนำหรือไม่ ระยะเวลาที่เริ่มให้นมแม่ ความสม่ำเสมอในการให้
นมแม่ เหตุผลของการหย่านม ความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์ขณะที่ลูกกำลังดูดนม

จ. การเลี้ยงลูกด้วยนมผสม คำถามไต่ถาม เหตุผลในการเลี้ยงลูกด้วยนมผสม ระยะ
เวลาที่เริ่มให้นมผสม ผู้แนะนำให้ให้นมผสม ชนิดของนมที่เคยใช้เลี้ยงลูกทั้งอดีตและปัจจุบัน
อาการต่างๆ ที่พบเมื่อเลี้ยงลูกด้วยนมผสมซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ถือว่าเป็นปัญหาหรือไม่ รวมทั้งการ
แก้ไขปัญหานั้นๆ ด้วย

ฉ. การให้อาหารเสริม ประกอบด้วย เหตุผลในการเริ่มให้อาหารเสริมแก่ลูก

(ครั้งแรก) อายุที่เริ่มให้อาหารเสริมแก่ลูกครั้งแรก และชนิดของอาหารเสริมที่ให้ในปัจจุบัน

ช. อื่นๆ ได้แก่คำถามที่ถามเกี่ยวกับ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน และสาเหตุที่ทำให้เลี้ยงลูกให้มีความสุขแข็งแรงทั้งกายและใจ

สำหรับแบบสัมภาษณ์ในหมวด ก จ และฉ นั้น ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ตามคำตอบของคำถามในหมวด ค ซึ่งถามถึงการเลี้ยงลูกในปัจจุบัน (ลูกคนสุดท้อง) ของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยอาจมีทั้งการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การเลี้ยงลูกด้วยนมผสม การให้อาหารเสริม อาจเป็นคำตอบเฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายวิธีรวมกันก็ได้

ภายหลังจากเตรียมแบบสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย กุรงค์เดช และ ดร. อัญชลี ลีสวรรค์) ตรวจสอบความตรงในเนื้อหาและแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับสตรีที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มประชากรตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 10 ราย (โดยเลือกจากนักรกภารโรงหญิง ซึ่งทำงานที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ และสตรีที่มารับบริการที่หน่วยผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสงขลานครินทร์) ซึ่งพบว่า กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ จากนั้นจึงนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างที่จะศึกษา ผู้วิจัยเริ่มสัมภาษณ์ตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม 2528 วันที่ 30 พฤษภาคม 2528 รวมเวลาที่สัมภาษณ์ $2\frac{1}{2}$ เดือน โดยเริ่มสัมภาษณ์ตั้งแต่เวลา 8.30 น. ถึง 18.00 น. โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์แต่เพียงผู้เดียว ภายหลังจากสัมภาษณ์ทุกวันผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ของแต่ละวันมาตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้ง ถ้าแบบสัมภาษณ์ใดไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยจะกลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในวันรุ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ค่าไคสแควร์ (Chi-square) ดังนี้

1.1 อายุ การทำงานของสตรี ช่วงเวลาของการทำงาน การทำงานของสามี รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของสตรีและสามี ศาสนาที่สตรีและสามีนับถือ ผู้ทำคลอด สถานที่คลอดลูก กับพฤติกรรมเลี้ยงดูบุตร

1.2 ระยะเวลาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่กับระยะเวลาที่ให้อาหารเสริมแก่ลูกครั้งแรก

1.3 ระยะเวลาที่เริ่มมีประจำเดือนครั้งแรก ภายหลังจากคลอดกับระยะเวลาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่

2. วิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และการไม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกประเภท (Discriminant Analysis)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุของบุตรกับระยะเวลาการให้นมลูก การมีประจำเดือนครั้งแรกภายหลังคลอด และตัวแปรอายุ ศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนบุตรเกิดรอด สถานที่คลอด ผู้ทำคลอด การทำงานของสตรี การทำงานของสามี และรายได้ของครอบครัวกับระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการนำตารางชีพมาดัดแปลงในการวิเคราะห์ (Applied Life Table).

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย